

et ca. 8 mia. Hver færing "skylder" således i gennemsnit ca. 180.000 kr. til udlandet.

Det er således uden for diskussion, at Færøernes økonomi er i dyb krise, og at råderummet for økonomisk politik er endog meget lille.

Arsager til krisen

En krise af det omfang rejser to spørgsmål, hvad er årsagerne til krisen, og hvordan har det kunnet komme så vidt?

Hovedårsagen og det generelle skyldes, at Færøerne er en fiskerøkonomi, der er stærkt negativ påvirket af internationale, af dansk-færøske og af specifikke færøske forhold.

Internationale faktorer

Den førte fiskeripolitik i EF og Nord Atlanten har en meget væsentlig andel i problemerne. Politikken har bestået i en kraftig kapitalintensivering af fiskeriproduktionen. Den har omfattet opkøb og oplæg af små kuttere og stor finansiell støtte til investering i trawlere og filetfabrikker, en nationalisering af havene og regulering via kvotesystemer. Politikken har medført overfiskning mange steder med direkte nedgang i fangstmulighederne til følge.

Det internationalt stigende realrenteniveau fra slutningen af 1980'erne har i forbindelse med kapitalintensiveringen øget fiskeriets omkostningsniveau markant og bidraget til at underminere fiskeriets indtjening.

Hertil kommer yderligere virkninger af murens fald, som formentlig vil gøre sig gældende til efter år 2000. Fiskerierhvervet har til murens fald fulgt en prisdannelse på et relativt lukket Vesteuropæisk marked, hvor udsving i mængderne har resulteret i prisændringer. Var der således færre fisk blev prisen høj og omvendt. Denne tilpasning er fuldstændig ødelagt efter murens fald, hvor markedet selv ved lave priser oversvømmes af fisk østfra, da selv lave vesteuropæiske priser er skyhøje sammenlignet med østpriserne regnet i vestlig valuta. Jeg foreslagde allerede i et paper i 1990, at det ville gå sådan som følge af, at fisk er en "standardvare" der er let at transportere og kan indgå direkte på de vesteuropæiske markeder. Østfisken bliver en væsentlig valuta-indtjening for østlandene, og fisk dermed alt for dyr til de østlige hjemmemarkeder. Sagt på en anden måde, fiskeriet kommer, i Vesten og Nordatlanten, til som erhverv at bære tilpasning-

en mellem øst og vest, fordi de rige vestlige lande (G7 m.fl.) ikke får etableret en generel Marshallhjælp til østlandene, så alle i vesten kommer til at bidrage til tilpasningen.

Et krav om protektionisme mod østfisken vil blive rejst i de kommende år, men en eventuel indførelse heraf vil ikke løse problemet.

Dansk-Færøske faktorer

Hertil kommer specifikke forhold forårsaget af den færøske valutas binding til den danske kr. Som bekendt er den danske krone siden september '92 revalueret godt 5 pct. i forhold til ECU'en, og samtidig er den norske kr. og pundet devalueret meget betydeligt, hvilket har gjort det umuligt for færøske fiskere at konkurrere prismæssigt.

Ydermere har den måde indkomstoverførslerne fra Danmark til Færøerne har været udformet på bidraget til forøgelse af krisen. Det skyldes især, at indkomstoverførslerne har været konjunkturrellevante, hvilket har været med til at presse højkonkulturen i midten af 1980'erne ud i inflationær overekspansion.

Færøske faktorer

Udover disse generelle forhold er der specifikke færøske forhold, som yderligere forværrer situationen. Det drejer sig for det første om den offentlige støtte til fiskeriet til såvel fisketrawlere som filetfabrikker, og udbygningen af infrastrukturen i relation hertil.

Kravet om selvfinansiering af 10 pct. af kapitalen ved trawlerbygget var i praksis en illusion, ved vi i dag. Konkurser indebærer, at de offentlige garantier udløses og dermed, at Landskassen drænes.

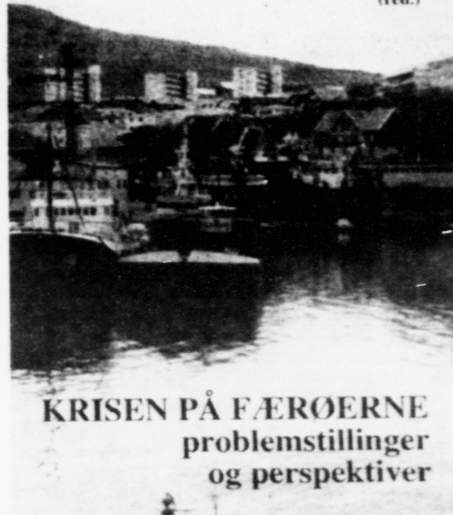
Hvordan har det kunne komme så vidt? Megetskyldes formentlig den pragmatiske danske hjemmestyremodel, de bl.a. er karakteriseret ved væsentligt at fokusere på indkomststrømmende og langt mindre på gæld og formuestilling. En del af forklaringen er også at finde i omlægningen af de danske øremærkede tilskud til bloktilskud fra 1988 til 1993. Formålet med omlægningen var klart at hindre spekulation i refusionerne og at tilvejebringe bedre sammenhæng mellem kompetance og ansvar for at opnå en bedre allokering og en mere effektiv offentlig administration. Det kan og må undre, at omlægningen til bloktilskud kommer så sent, når man tænker på at Kommunalreformen i Danmark kom i 1970. Overførslerne fra den danske stat

til Færøerne er på ca. 1 mia. på årsbasis.

Det må erkendes, at Landsstyret har foretaget omfattende investeringer, som vi i dag vil betragte som fejlinvesteringer. Nogle gange betegnes stort set alle investeringer i vejssystemet som fejlinvesteringer. Det er efter min mening fejlagtigt. Vejinvesteringer betyder, at byderne

rådgivende udvalg i den danske hjemmestyremodel omfatter medlemmer fra både staten og fra de hjemmestyrede områder. De rådgivende udvalg skal forstås som ekspertudvalg med rådgivende funktion. De afgiver deres halvårige rapporter, men ingen politikere i Danmark eller hjemmestyreområderne har pligt til at læse og forholde sig til

Sámal T.F. Johansen
Rógvi F. Johansen
Gestur Hovgaard
(red.)

KRISEN PÅ FÆRØERNE problemstillinger og perspektiver

ikke mere er isolerede, og dette har totalt ændret by/byde problematikken på Færøerne i forhold til de øvrige circumpolare områder. Hermed mindskes center/periferi problematikken og behovet for nyinvesteringer i boliger m. v. i centerområderne.

Samtidig må det erkendes, at fejlinvesteringer har været udbredt i mange økonomier, specielt de nordiske, der har haft meget vanskeligt ved at tilpasse investeringer og den finansielle sektor til lavinflationsøkonomien.

Når den færøske økonomi betragtes, må det nævnes, at det Rådgivende udvalg for Færøerne med Skak-Nielsen som formand igennem flere år advarede i et for en embedsmand utroligt tydeligt sprog om faren ved den førte økonomiske politik og ved gældsofbygningen. Desværre sad den danske regering og det danske Folketing disse klare advarsler overhørig, hvad der nok var medvirkende til, at også politikerne og myndighederne på Færøerne ikke reagerede på advarslerne.

For mig at se rejser dette et alvorligt "systemproblem" ved den danske hjemmestyremodel. De

rapporternes indhold. Det hævdes ofte, at de end ikke læses. Økonomisk Råd i Danmark har et repræsentantskab, som i et indledende afsnit i hver rapport giver sin mening tilkende om rapporten. Det er min opfattelse at de rådgivende udvalg kan virke ansvarsforflygtigende, fordi ingen i "establishment" eller blandt politikerne har pligt til at reagere på indholdet. Årsagen til denne konstruktion kan være en slags "berøringsangst", som følger af hjemmestyreområdenes selvstyre dimension, men det fratager ikke politikeransvaret over for nedsfælskabets borgere. Mon ikke der er behov for en ændring? Måske kunne rapporterne laves op til de halvårige møder mellem statsministeren og formanden for hvert af hjemmestyreområderne, og en kommentering af rapporterne kunne måske indgå i offentliggjorte erklæringer efter møderne?

Heims-atlas og ikki landalærubók

Ein mynd var komin skeivt fyrri í blaðnum leygardagin undir teiginum »Sjónarmið« (Annfinnur í Skála, studentaskúla lærari, viðgjörði nýggja føroyska heimsatlas, og hvussu fremmand staðarnavn verða stavað á føroyskum).

Til hesa greinina skuldi sjálvandi mynd verið av heimsatlassinum. Í skundinum fríggjarmorgunin settu vit tíverri í staðin mynd av eini bók í landalæru, ið vist einki hevur við heimsatlassið gera.

Vit biðja um umbering fyrri mistakið.

Landsdráttur til frama fyrri Deyvafelag Føroya

Drigið var 22. juli 1993

Vinningar til seðlarnar nr. 1165, 13713, 12640 og 14839 eru ikki heintaðir.

Lutir, sum ikki eru heintaðir fyrri 27. august, fella aftur til felagið.

Sendið vinnarsæðilin til:

Deyvafelag Føroya
Box 2001,
165 Argir

Próg

Sámal Johannes Rímond, Kollafirði, hevur fingið sveinabræv sum lastvognsmekanikari. Hann hevur lært hjá Strandfaraskipum Landsins, Tórshavn og varð avlærdur 31. juli 1993. Lærumeistari var Heini á Borg.

Pól Patursson, Kirkjubæ, hevur fingið sveinabræv sum bakari. Hon hevur lært hjá Bakarínum í Gøtu og varð avlærdur 31. juli 1993. Lærumeistari var Mouritz Mohr.

Emily Poulsen, Leirvík, hevur fingið sveinabræv sum bakari. Hon hevur lært hjá Bakarínum í Gøtu og varð avlærdur 31. juli 1993. Lærumeistari var Helgi Thomsen.

TEKJUTRUPULLEIKAR
- Ikki við Hertalan EPDM

- ✓ Reint gummi - einki PVC
- ✓ 100% tøtt
- ✓ Elastisk frá -50° til +150°
- ✓ 15 ára trygðarvátan

Vegl prísur álagt v/ trygðarvátan:
Kr. 170-220/m² (u. MVG)
Nærri upplýsingar og óbindandi tilboð

FINNUR SIMONSEN,
Timburmeistari
Borgartún 4 - 160 Argir
Tlf. 14549 - 87549 - 84549

Til BLAÐSØLURNAR

sosialurin aftur ÚTSELDUR?

Boðið so beinanvegin frá á tlf. 11820.

Uttanfyrri vanliga arbeiðstíð upplýsir telefonsvararin hvar ringjast skal fyrri at fáa fleiri bløð.

Tíðindablaðið **SOSIALURIN**

Haldið sosialin